Gandil, J. C.
13de bataillons historie,
1778-1878

13de Bataillons Historie

1778—1878.

Med krigsministeriel Understøttelse

og ved Bistand af Capitain **L. Duus** af 13de Bataillon

samlet og udgivet

af

Oberst **J. C. Gandil,**
Bataillonens nuværende Chef.

Til Minde om Afdelingens 100aarige Bestaaen.

Kjøbenhavn.

Gyldendalske Boghandels Forlag.

Trykt hos J. Jørgensen & Co.

1878.

1878. 1778. 1848.

13de Bataillon.

[illegible] 1775–1875.

13de Bataillon.

13de Bataillons Historie 1778–1878.

13de Bataillons Historie

1778–1878.

Med krigsministeriel Understøttelse

og ved Bistand af Capitain **L. Duus** af 13de Bataillon

samlet og udgivet

af

Oberst **J. C. Gandil,**

Bataillonens nuværende Chef.

Til Minde om Afdelingens 100aarige Bestaaen.

Kjøbenhavn.

Gyldendalske Boghandels Forlag (F. Hegel & Søn).

Trykt hos J. Jørgensen & Co.

1878.

Ved kgl. Resolution af 12te December 1777 bestemtes det, at der skulde oprettes et fyensk Infanteri-Regiment, som skulde gives til Prinds Frederik af Hessen, og under dennes Mindreaarighed (han var dengang kun 6 Aar gammel) styres af hans Fader Prinds Carl af Hessen. Ved kgl. Resolution af 19de August 1778 bestemtes dernæst, hvilke Officerer, der skulde ansættes ved Regimentet (see Bilag 3) og under 26de August bestemtes det endelig, at det fyenske Infanteri-Regiment skulde oprettes fra den 1ste October 1778.

De paa Halvøen garnisonerende Regimenter fik Befaling til at afgive 20 Spillemænd og 192 Musketerer, der skulde tjene som Stamme til Oprettelsen af dette Regiment. Da det var hvervede Folk, fik Compagnicheferne, der leverede dem, 40 Rdl. for hver Mand. Det nye Regiment fik endvidere 980 Lægder i Veile og Haderslev Amter, i hvilke det udskrev 296 Nationale eller Landsoldater i Veile og 684 i Haderslev Amt. Hvad der endnu savnedes for at bringe det til den for Fodfolkets Regimenter fastsatte Styrke af 1580 Menige, skaffedes ved Hverving. Af Regimentets Styrke: 45 Officerer, 108 Underofficerer, 46 Spillemænd og 1580 Menige holdtes foruden Befalingsmændene og Musiken 312 Mand til fast Tjeneste. Tjenestetiden var 12 Aar. Compagniets Krigsstyrke blev 3 Officerer, 9 Underofficerer, 4 Spillemænd og 120 Menige. Regimentet deltes i 2 Batailloner, hver paa 1 Grenadeercompagni og 5 Musketeercompagnier. Ved kgl. Resolution af 9de December fik det Tilladelse til at lade forfærdige og brodere en hvid og en blaa Fane med Fyens Vaaben i Midten, og Dannebrog og Christian VII's Navnetræk i Hjørnerne (den hvide Fane var Paradefanen). Regimentet ind-

kvarteredes i Slesvig By, hvor det forblev indtil 1842, undtagen naar der var Ufred i Landet.

Ved kgl. Resolution af 14de Januar 1785 bestemtes det, at det fyenske Infanteri-Regiment fra den 1ste Februar skulde kaldes slesvigsk Infanteri-Regiment, og ved kgl. Resolution af 31te Januar, at det skulde have 500 hvervede og 1000 nationale Mandskaber, samt fra 12 Compagnier indskrænkes til 10, nemlig 1 Grenadeercompagni og 4 Musketeercompagnier i hver Bataillon. Ved Brigadeøvelserne fik hver Bataillon 2 Kanoner. Det nationale Mandskabs Rekruter indøvedes i 7 Uger, derefter indkaldtes det aarlig i 8 Aar til 28 Øvelsesdage. Et Compagnies Styrke blev 3 Officerer, 8 Underofficerer, 2 Tambourer og 100 Mand. Det beholdt sin tidligere Uniform (see Bilag 1); derimod blev det ved kgl. Resolution af 26de Juli bestemt, at Grenadeercompagniet skulde føre en Danebrogsfane og Musketercompagnierne 4 Faner pr. Regiment af samme Farve som Rabatter og Opslag med Provindsens Vaaben i Midten, altsaa lyseblaa med Provindsen Slesvigs Vaaben. Tjenestetiden i den staaende Hær blev ved Forord. 20de Juni 1788 indskrænket til 8 Aar og ved Forord. 11te Juni 1802 yderligere indskrænket til 6 Aar (i 1806 blev den dog igjen forhøiet til 8 Aar.)

Da Danmark i December 1800 indgik et Forbund med Rusland, Preussen, Sverrig og Frankrig mod England sammendroges 1801 et Korps i Holsteen. Det slesvigske Infanteri-Regiment hørte hertil. Det stod i og ved Hamburg fra den 29de Marts til Slutningen af Mai.

Den Bestræbelse efter at gjøre Hæren til et nationalt Værn, som allerede havde viist sig tidligere, saaledes i 1772 ved at der indførtes danske Commandoord i Hæren, i 1776 ved at Indfødsretten indførtes, og i 1785 ved at en Deel af Regimenterne fik Navn efter den Landsdeel, hvor de udskrev deres Mandskab, og hvor de garnisonerede, fortsattes stadig under Kronprinds Frederiks Styrelse. Han hævede saaledes den udenlandske Hverving for Mandskabets Vedkommende. Som Følge heraf udarbeidedes en ny Hærplan, som traadte i Kraft den 8de Juni 1803. Efter denne kom det slesvigske Infanteri-Regiment til ligesom før at bestaae af 10 Compagnier i 2 Batailloner, men det ene Grenadeercompagni forandredes til et Jægercompagni, der fik Regimentets bedste Skytter. Dets Styrke fastsattes til 40 Officerer,

91 Underofficerer, 47 Spillemænd og 1500 Menige. Det fik 5 Stabsofficierer, 5 Capitainer af 1ste Klasse, 5 Stabscapitainer, 10 Premierlieutenanter, 10 Secondlieutenanter og 5 Fændriker. Enhver Stabsofficier fik Compagni, Bataillonens Stab en Chef, en Major, 1 Adjutant. Det fik aarlig 250 Rekruter fra Landdistriktet. De mødte i to ligestore Hold, det første den 30te Juni, og det andet den 20de September. Skoletiden bestemtes til 10 Uger.

Da Franskmændene i 1803 besatte Hannover, sammendroges for at sikkre Danmarks Neutralitet en Hær under Kronprinds Frederiks egen Førelse i Egnen om Rendsborg. Det slesvigske Infanteri-Regiment hørte til 1ste Divisions 1ste Brigade og laa i Cantonnement Syd for Rendsborg.

Fra 1805—7 var den ene af Bataillonerne i Holsteen. Den hørte til 3die Divisions 3die Brigade. Efter Avantgardens Sammenstød med Franskmændene den 6te November 1806, da disse marcherede ind paa dansk Grund, forlagdes Hæren til Nord for Eideren, 3die Brigade til Egnen mellem Slesvig og Frederiksstad langs med Trenen og Reideaa.

I November 1807 førtes Regimentet til Laaland med Undtagelse af Grenadeercompagniet, der blev i Slesvig. Ved Forord. 15de Februar 1808 blev det annekteret 2 Batailloner, som forhen hørte til Landeværnet. Hver af disse Batailloner bestod af et Jægercompagni og 4 Musketeercompagnier. 3die Bataillons Jægercompagni laa i Nord-Slesvig indtil Flensborg, de 4 Musketeercompagnier i Ekernførde og Omegn. 4de Bataillons, 4de Compagni laa paa Als, de andre 4 Compagnier i Eiderstedt, Husum og Bredsted.

I 1812 var den ene Bataillon, „Slesvig", i Holsteen og hørte til 2den Brigade (General Dorrien).

Ifølge kgl. Befaling af 23de April 1813 indlemmedes det slesvigske Infanteri-Regiments 1ste og 2den Bataillon i den bevægelige Armeedivision i Holsteen og afgik fra Laaland over Femern til Egnen om Rendsborg. Det blev tillagt 2den Brigade. Det ankom den anden Mai til Nortorf. Paa denne Tid var det endnu ikke endelig afgjort, om Danmark vilde slutte sig til de Allierede (Russere, Svenske og Tydskere) eller til de Franske. Snart var det paa de Franskes Side, snart mod dem. Dette indvirkede naturligvis paa Troppernes Holdning, da disse

tilsidst ikke vidste, hvem der var Ven og hvem der var Fjende, og foraarsagede en hyppig Vekslen af de høiere Commanderende og en uafladelig Vekslen af Opholdssted. Den 2den Mai blev Oberst Wegener Chef for Divisionen istedetfor General Evald. Den 9de Mai fik det slesvigske Infanteri-Regiment Ordre til i forcerede Marcher at afgaae til Oldesloh, men blev standset i Segeberg, hvorfra det den 11te marcherede til Oldesloh. Den 18de forlagdes 1ste Bataillon til Ahrensburg, den 27de overtog General Schulenburg Commandoen over Divisionen og Oberst Castonnier 2den Brigade. Samme Dag forlagdes Regimentet til Altona, den 30te besatte 1ste Bataillon tilligemed andre Afdelinger Hamburg, den 31te gik den igjen til Altona. Den 2den Juni marcherede Regimentet til Oldesloh, den 5te forlagdes 4 Compagnier til Fischbech og Rheinfeld, 1 Compagni til Poggensee, den 6te forlagdes Regimentet til Lübeck. Den 8de foretog Compagniet Priestorph en Recognoscering til Dassow, og da Vaabenstilstand mellem de kæmpende Magter blev sluttet, forlagdes Regimentet den 8de Juni til Egnen mellem Segeberg og Lübeck. I Slutningen af Juni overtog General Lasson Commandoen over 2den Brigade.

Den 10de Juli afsluttedes endelig en Traktat med Frankrig, efter hvilken Danmark skulde stille en Hærstyrke paa 12000 Mand til fuld Raadighed for Keiser Napoleon. Som Følge heraf fik den bevægelige Armeedivision fra nu af Navnet Auxiliaircorpset. Prinds Frederik af Hessen blev Chef, og Corpset blev stillet under den franske Marechal Davousts Overcommando. Den 19de Juli indtog 2den Brigade et concentreret Cantonnement mellem Schwartau og Hamberge til umiddelbar Understøttelse for Lübeck. Den 24de overtog det slesvigske Infanteri-Regiment Forposttjenesten der, skiftevis med fyenske Regiment. Da Vaabenstilstanden udløb den 16de August, begyndte Fremrykningen samme Dag mod Lauenburg og Meklenburg. Den danske Hovedstyrke marcherede over Schwarzenbek, Büchen, Kammin, Wittenburg til Schwerin. Den kom ikke i nogen betydeligere Fægtning, men havde desto mere at kjæmpe med en mangelfuld Udrustning og en mangelfuld Forpleining (En Deel af Mandskaberne vare iklædte hvide Lærreds Buxer, og de fleste havde ingen Kapper, Kogekjedlerne vare i Altona). Den blev desuden altid omsværmet af Kosakkerne, uden at det dog

paa Grund af disses Fægtemaade kunde komme til et egentlig Engagement med dem. Corpset blev staaende i Schwerin til den 2den September, da Davoust paa Grund af Forholdene paa den øvrige Krigsskueplads gav Corpset Befaling til at gaae tilbage til Dermin ved Ratzeburg, hvor det gik i Leir med 2 Bataillоner fremskudte til Schmilau, Kogel og Salem. I Schmilau laae Regimentets Grenadeer- og Jægercompagni. Først den 7de October kom det til at deltage i en virkelig Kamp. Fjenden trængte frem med 3 Bataillоner, 1 Husarregiment og 6 Kanoner fra Seedorf, og Dorgau mod Salem og mod vore Forskandsninger ved Weiszen Hirsch bag Kogel, hvor Oberslieutenant Schaumberg laa med 1 Bataillon. Fjenden trængte Forposterne tilbage, under hvilken Retraite især Lieutenant Schmidt udmærkede sig med den fra Stirlei tilbagevigende Feltvagt. 2den Bataillon sendtes strax fra Leiren til Soutien ved Weiszen Hirsch. Salem, der var bleven forladt, blev da strax igjen besat. Fjenden trængte dog frem mod Kogel og besatte 2 smaa Skove foran vor Stilling. Disse bleve tagne tilbage af Jægercompagniet Licht. Da Fjenden paany trængte frem mod Stillingen, vovede han sig uforsigtigvis frem mellem de 2 besatte Skove og blev derfra heftig beskudt i begge Flanker. Han blev derved nødt til at gaae tilbage, og, da en halv Husareskadron samtidig huggede ind, bragt i stor Forvirring. 1 Officeer og 33 Mand bleve strax bragte ind som Fanger. Senere faldt 1 Officeer og 17 Mand Saarede i vore Hænder. 1 Bataillonscommandeur blev hugget ned, og desuden slæbte Fjenden en Deel Døde og Saarede med sig tilbage. Vort Tab var 1 Husar og 2 Infanterister Saarede. Jægercompagniet Licht og Compagniet Rambusch fremhæves med Roes i Rapporterne. Hs. M. Kong Frederik VI benaadede Capitain Licht med Ridderkorset af Danebroge og Underofficererne Thiele, Mønster og Musketeer Claus Schleuss med Danebrogsmændenes Sølvkors.

Den 13de November opgaves den offensive Stilling foran Ratzeburg—Mølln, og toges der en mere defensiv Stilling ved Steckenitz. Auxiliaircorpset gik til Kronsvorde og Omegn, det slesvigske Infanteri-Regiment til Brømsenmühle og Bliesdorf. Den 23de gik det dog igjen til Kronsvorde og indlemmedes i 1ste Brigade. Den 1ste December trak Franskmændene sig bag Floden Bille. De Danskes høire Fløi blev derved stærkt truet,

1ste Brigade gik derfor bag Traven og 2den Brigade til Boden. Den 3die December overgik det slesvigske Infanteri-Regiment igjen til 2den Brigade. Den 4de December gik 2den Bataillon frem til Eichede, 2 Compagnier af 1ste Bataillon til Steinhorst og Resten til Siebenbäumen. 2den Bataillon stødte ikke paa Fjenden. 1ste Bataillon var derimod heldigere. Steinhorst var besat af Rytteri, der blev fordrevet, hvorved 1 Husar toges tilfange. Da Fjenden kom frem med Forstærkning, toges en Stilling noget længere tilbage mellem Mühlenbrok og Boden, hvor de andre Compagnier af Bataillonen, samt nogle Detachements Jægere af Regimenterne Dronningen og Oldenburg stødte til. Kl. 3 Eftermiddag, netop som 1ste Bataillon skulde tiltræde sin videre Tilbagemarche til Boden, angrebes den pludselig af Fjenden, der begunstiget af Taagen var kommen den ganske nær. Tre Gange fornyede Fjenden, der bestod af 3 Batailloner og 2 Escadroner, sit Angreb paa denne Stilling, men blev hver Gang dreven tilbage. Grenadeercompagniet havde her en særdeles haard Kamp, da det stadigt blev omgaaet i sin høire Flanke. Kampen holdtes staaende en Times Tid. For ikke at omgaaes fik Bataillonen Ordre til at gaae tilbage til en Stilling en 2000 Alen foran Grosz-Boden. Her stødte 1ste Bataillon Fyen og nogle fyenske Dragoner til og blandede sig i Fægtningen. Ved Solens Nedgang var Taagen tiltaget saa stærkt, at man ikke kunde see 15 Skridt frem for sig. Skydningen fortsattes dog. Tilsidst forsøgte Fjenden, der havde modtaget Forstærkning fra den russisk-tydske Legion, at storme de Danskes Stilling. Disse lode Fjenden komme ind paa 10 Skridts Afstand, gave da en almindelig Salve, og Fodfolket kastede sig derpaa under Raabet „Kongen leve!" med en saadan Heftighed mod Fjenden, at han fuldstændig kastedes tilbage. Da de fyenske Dragoner paa samme Tid gjorde Indhug, gav Fjenden sig uagtet sin Overmagt paa Flugt og overlod de Danske Kamppladsen. 1 Major, 2 Lieutenanter og 30 Mand toges tilfange. De Danskes Tab var 5 Døde, 2 Officierer, 2 Underofficierer og 13 Menige Saarede og 4 Menige Savnede. Efterat de Saarede vare forbundne og bortkjørte og Valpladsen ryddeliggjort, tog General Lasson med Brigaden en Stilling 1 Miil længere tilbage mod Oldesloh.

Fægtningen ved Boden var i Forhold til de smaa kraftesløse Kampe, Krigen hidtil havde affødt, ingenlunde ubetydelig,

uagtet der ikke havde været Kanoner med og af Rytteri kun lidt paa dansk Side. Marechal Davoust kalder den endog en brillant Fægtning. Den havde givet de Danske en Følelse af Seier, og de sov denne Nat trygt, hvad de trængte til efter 4 Døgns Uro. I Rapporterne fremhævedes Capitainerne Gollowin, Licht, Seidewitz, Premierlieutenant Bull, Secondlieutenanterne Detlefsen, Storck, Kindt, Underofficererne Jürgen Hansen, Hans Peddersen Schwalbe, Bohnstein og Hagen, samt Menig Friederich Johansen.

Den 5te December stod Capitain Priestorph med Jægercompagniet af det slesvigske Infanteri-Regiment ved Retwisch Mølle. Kl. 12 Middag trængte Fjenden med 4 Compagnier og 2 Escadroner ind i Byen. Kl. 2 angreb han Compagniet stærkt, men blev to Gange kastet tilbage. Da Fjenden derpaa foretog en omgaaende Bevægelse, gik Compagniet til Retwisch Gaard, besatte der en Bro og en Dæmning, og holdt denne Stilling til Kl. 12 om Natten, da det fik Ordre til at gaae tilbage til Oldesloh. Den commanderende General siger i sin Rapport, at det fortjener udmærket Berømmelse. Capitainen fremhæver Lieutenant Schmidt, Underofficererne Kümmerling og Greve, Jægerne Thomas Herregaard og Daniel Müller.

Den 5te om Aftenen gik Regimentet til Daldorf og Hamdorf, Syd for Bornhöved, og marcherede den 7de om Morgenen med den øvrige Brigade over Bornhöved til Preetz og derfra videre over Kiel og Eiderkanalen ind i Slesvig for derpaa at gaae til Rendsborg. Prinds Frederik Vilhelm af Holstein-Beck, der af Landgreve Carl af Hessen var bleven sideordnet Commandanten i Rendsborg, General Münnich, gik med en Deel af den kun 4 Batailloner stærke Garnison til Jevenstedt for at optage den danske Hær og lod 100 Mand og 2 Kanoner besætte Overgangen over Eideren ved Kluvensieck. Da Auxiliaircorpset havde taget en anden Retraitelinie, end der fra først af var bestemt, optog Commandoet ved Jevenstedt kun det jydske Dragonregiment. Commandoet ved Kluvensieck overgav sig til General Walmodens Hær uden at gjøre Modstand. Denne trængte da frem over Passet, besatte dette med 9 Batailloner, Sehestedt med 1 Bataillon, Holtsee med 1 Bataillon og Gr. Wittensee med 3 Batailloner, hvorved han spærrede den Vei til Rendsborg, som den danske Hær havde valgt. Den 10de December stodte denne

derfor pludselig ved Holtsee og Sehested paa Fjenden. Efter den franske General Lallemands Raad besluttede Prinds Frederik af Hessen at bane sig Vei igjennem Sehested, midt igjennem den fjendtlige Hær.

Under Kampen blev 2den Bataillon af det slesvigske Infanteri-Regiment beordret til at dække Bagagen. Af 1ste Bataillon befaledes et Compagni til Dækning for Kanonerne, medens de andre 4 Compagnier skulde understøtte vor venstre Fløi, der var haardt trængt af Fjenden. Rolig og uforfærdet opdeployerede Bataillonen under en voldsom Ild fra en fjendtlig Afdeling, som stod beskyttet bag et Gjærde, og hvis Ild Bataillonen ikke kunde besvare, før hele Bataillonen var opdeployeret (!). En Generalsalve, som Fjenden gav, frembragte en noget bølgende Bevægelse i Linien, men i samme Øieblik commanderede Oberstlieutnant Schaumberg: „Fanerne frem!" Rask og rolig som paa en Exerseerplads traadte Fanebærerne de befalede 8 Skridt frem foran Fronten. Som et elektrisk Slag virkede Synet af Fanerne, den bølgende Bevægelse ophørte øieblikkelig. Uanfægtet af den fjendtlige Ild og uden at løsne et Skud marcherede Bataillonen paa Commandoordet: „Marche!" fremad. Kort efter lød Commandoordet: „Fæld-Gevær!" Fanebærerne standsede nu, indtil de igjen kom i Linie med Bataillonen; Trommerne hvirvlede, og under et muntert Hurra stormede Bataillonen frem. Det fjendtlige Corps kastedes hovedkulds tilbage, unddragende sig Bajonetkampen. Uden hidsig Overdrivelse, dog hurtig nok til at hindre det fjendtlige Corps fra at ordne og samle sig, forfulgte Bataillonen det over flere levende Gjærder og indhegnede Marker, den hele Tid udsat for det fjendtlige Artilleries Krydsild, som dog ingen Standsning forvoldte i Bataillonens Fremrykning. Efter paa denne Maade i utrolig kort Tid at have drevet Fjenden over $1/2$ Fjerdingvei tilbage, og uden at have løsnet et Skud, trak Bataillonen sig paa given Befaling igjen tilbage uden at blive forfulgt, saa at det igjen kom i Linie med Hovedstyrken*). Senere beskjød Bataillonen tilligemed Bataillonen

* Denne Skildring af Kampen skyldes nærmest Lieutenant Stockfleth, der var ansat ved Bataillonen. Vi have gjengivet den saa udførlig, da den giver et godt Begreb om, hvorledes en Kamp paa denne Tid blev ført.

Fyen det ridende Mechlenburgske Jægercorps, der trængte ind i Sehested By, og det med saadan en Virkning, at kun meget Faa undkom, Resten blev dræbt eller fangen. Da fjendtlige Infanterimasser, som skulde understøtte Rytteriet, ubemærket af Bataillonen, hvis Opmærksomhed ganske var bleven optaget af Rytteriets Angreb, vare komne Bataillonen tæt ind paa Livet, ilede Officerer og Mandskab, uden at oppebie Ordre og uden at give sig Tid til at løsne et Skud, med vild Glæde og Hurraraab og med fældet Bajonet mod dem, hvorpaa disse skyndsomt trak sig tilbage. Veien var nu fri, og Hæren marcherede saa videre til Rendsborg, hvor den ankom den 11te. Arrieregarden, hvortil 2den Bataillon blev afgivet, commanderedes af den franske General Lallemand.

Hæren havde i denne for os saa hæderlige Kamp taget 2 Kanoner med Bespænding og 627 Fanger, hvoriblandt Prinds Gustav af Mechlenburg og 23 andre Officierer. Fjendens Tab af Døde og Saarede var desuden meget betydeligt, men er aldrig nøiagtigt bleven opgivet. Den danske Hærs Tab var 66 Døde og 336 Saarede, hvoriblandt 17 Officierer. 1ste Bataillon Slesvigs Tab var 13 Døde, 14 Saarede og 3 Savnede.

Den commanderende General kalder i sin Rapport Regimentet: „dette duelige og brave Regiment" og fremhæver det for den Ro og Orden, hvormed det deltog i Kampen.

Af Regimentets 3die og 4de Bataillon kom under hele Krigen kun et enkelt Compagni (Flemmich) i Kamp. Det cantonnerede i Garding og marcherede derfra den 9de December over Husum og Hollingsted til Krop. I Hollingsted blev det allerede angrebet af Kosakkerne, og ankommen til Krop blev det Kl. 9 Aften angrebet af 2 Compagnier Jægere, 3 Escadroner Ryttere og 2 Kanoner. Compagniet besatte Kirkegaarden, men nødtes til efter $^1/_2$ Times Kamp, paa Grund af Fjendens omgaaende Bevægelse, at trække sig tilbage til Ur-Mosen, hvorfra det lykkedes det at naae Sorgbrück, som var besat af Fjenden. Capitainen angav at høre til den tydske Legion, som havde Befaling at besætte Ahrensted uden Ophold og gik, uagtet Fjenden nægtede ham Overgangen, frem gjennem den fjendtlige Styrke. Ved Ahrensted blev han angrebet af fjendtligt Rytteri, som han fordrev ved Skud, og naaede den 11te om Morgenen til Rendsborg. Den commanderende General fremhæver, at han har vist en

ganske udmærket Conduite og Kjækhed. Compagniets Tab var 66 Døde, Saarede og Savnede.

Efter at Freden var bleven sluttet den 14de Januar 1814 i Kiel, blev Grenadeercompagniet den 18de Januar sendt til Frederiksort for at modtage Fæstningen. Det afgik dog allerede den 20de derfra til Ekernførde. De øvrige 9 Compagnier af 1ste og 2den Bataillon forlagdes til Gottorp og Slesvig By, 3die Bataillon marcherede til Flensborg, 4de Bataillon til Husum og Tonder, hvorfra de hjemsendte deres Mandskab.

Ifølge Fredsbetingelserne skulde et dansk Auxiliaircorps sendes mod Frankrig og udgjøre en Deel af Nordhæren under Kronprindsen af Sverrigs Anførsel. 1ste og 2den Bataillon Slesvig horte til 2den Brigade under General Bachmann. Regimentet brød den 13de Marts op fra Rendsborg, marcherede over Neumünster, Segeberg, Lübeck, forbi Ratzeburg, over Mölln, Lauenburg, Westerholz, Bremen til Osnabrück og endelig til Münster, hvor det forblev til den 10de Mai, paa hvilken Dag Tilbagemarchen til Danmark tiltraadtes. Den 14de Juni rykkede Regimentet ind i Slesvig By, og den 22de Juni blev det sat paa Fredsfod.

I det første Tog mod Frankrig 1815 deltog den ene Bataillon af Regimentet. Den hørte til 2den Brigade (General Bachmann). Den kom dog ikke længere ind til Bremen, hvor den forblev til 19de September.

I det andet Tog mod Frankrig 1815 deltog Regimentet ikke. Fra 1815 til 1842 havde det Garnison i Slesvig By. Hærloven af 25de Januar 1816 foraarsagede ingen væsentlig Forandring i Regimentets Ordning.

Ved Hærordenen af 1ste Juli 1842 blev det slesvigske Infanteri-Regiment indskrænket til en enkelt Bataillon, som fik Navnet: 13de Linie-Infanteribataillon.

Den fik en Krigsstyrke af 18 Officerer, 3 Læger, en Regnskabsfører, 42 Underofficerer, 16 Spillemænd og 800 Undercorporaler og Menige. Bataillonen fik aarlig 160 Rekruter, der mødte den 1ste Juni og gjennemgik ved Compagnierne en Exerceerskole paa 10 Uger, hvorpaa de til midt i September øvedes i Bataillon og fra Midten af September til den 3die October i Brigade, til hvilken sidste Øvelse det 3die Aars Mandskab blev indkaldt. Den 3die October hjemsendtes 2det og 3die Aars

Mandskab, og de 160 Rekruter eller 1ste Aars Mandskab dannede nu Garnisonsstyrken. Værnepligten vedblev udelukkende at hvile paa Bondestanden. Bataillonen fik Mandskab fra den sydlige Deel af Slesvig, men fik Standkvarteer i Fredericia. Den blev normeret med 1 Danebrogsfane med Kongens Navnetræk og Bataillonens Nr. Paaklædningen og tildels Bevæbningen blev forandret (see Bilag 1 og 2).

Ved Krigens Udbrud 1848 sattes Bataillonen paa Krigsfod. En Mængde Frivillige af de hidtil ikke Værnepligtige bleve antagne. Den 28de Marts kjørtes de 3 Compagnier af Beboerne i Fredericia og Omegn til Kolding; det ene Compagni blev foreløbig i Fredericia, men stødte dog snart til Bataillonen. Den blev ved Hærens Inddeling tildelt Reserven.

Under Slaget ved Bau den 9de April betroedes det Bataillonen, der, som allerede nævnt, bestod af Syd-Slesvigere, som et Bevis paa Tillid, at bevogte Hovedkvarteret. Den 12te April besatte det Gottorp.

I Slaget ved Slesvig den 24de April blev Bataillonen sendt frem til Understøttelse for Avantgarden i Bustrup. Den tog Opstilling i Compagnicolonner ved Bustrup Teichs nordlige Bred V. for Dæmningen, der forener Bustrup med Friederichsberg. Den blev her beskudt af det fjendtlige Artilleri, hvorved den led et Tab af 1 Officier (Capitain Obel) og nogle Menige, men unddrog sig hurtigt Ilden ved at søge Dækning bag de nærliggende Huse. Kl. 12 fik Bataillonen Ordre til at gaae frem over Dæmningen. Denne Fremrykning kunde kun skee særdeles langsomt. Det fjendtlige Artilleri beskjød Dæmningen med Kardætsker, og Bataillonen maatte, for at komme over saa dækket som mulig, gaae i Rodemarche langs den nordre Side af Dæmningen og gjennem de derværende Haver. Da en Deel af Bataillonen var kommen over, gik Oberst Magius, der commanderede i Bustrup, frem med denne og 12te Bataillon, medens Resten af 13de Bataillon fulgte efter. Den kom dog ikke længere end til 200 Alen Nord for Galgebakken. En heftig Ild tvang Colonnen til at standse. Under Angrebet blev Bataillonschefen Oberstlieutenant Krabbe saaret. Capitain Rodenburg overtog Commandoen. Efter at Avantgarden havde faaet Ordre til at forlade Bustrup, afgaves et Compagni af 13de Bataillon til at forsvare Dæmningen mellem Altstadt og Friederichsberg,

medens de 3 andre Compagnier stilledes i Nyværk bag Gottorp Slot som Reserve. Bataillonens Tab var 14 Døde, 21 Saarede og 29 Savnede. Capitain Obel faldt, Oberstlieutenant Krabbe og hans Adjutant, Premierlieutenant Hinck, bleve saarede, den Sidste ved at styrte med Hesten, der blev saaret i Bringen.

Om Natten bivouakerede 13de Bataillon i den sydvestlige Deel af Isted Skov. Ved Daggry gik den tilbage ad Flensborg Chausseen. Om Aftenen naaede den til Klus. Ankommen til Als blev den forlagt til Oxbøll Sogn, hvorfra den med 3die Brigade deltog i Kystbevogtningen. Den 27de Mai blev den forlagt til Barakkerne ved Kjær.

I Slaget ved Nybøl den 28de Mai hørte Bataillonen sammen med 12te Bataillon og 3die Jægercorps til 3die Brigade (Oberst Rye). Den rykkede fra Brohovedet ved Sønderborg frem i nordvestlig Retning, Fløien mod Aabenraa Veien, med 1ste Compagni og Skyttepelotonnet af 2det Compagni i 1ste Linie i Høide med 3die Jægercorps, det øvrige af Bataillonen i Reserve. Den indtog derpaa en Stilling mellem Stenderup og Sottrup og foretog senere et Angreb mod Avnbøl for at støtte Angrebet mod Nybøl Mølle. Bataillonens Tab var kun 2 Saarede og 2 Savnede. At Tabet var saa lille, tilskriver Bataillonschefen, Major Trepka, Compagnichefernes intelligente Ledelse af Kjæden. Særlig fremhæves frivillig Underofficeer Vohnsens Uforfærdethed og gode Indvirkning paa hans undergivne Mandskab.

I Fægtningen den 29de Mai tog Bataillonen Stilling ved Vester Sottrup. Pludselig rettedes 2 Kanoners Ild mod Bataillonen. Capitain Rodenburg rykkede frem i Flanken paa det fjendtlige Artilleri og nødte derved dette til at trække sig ud af Kampen. Sammen med 1 Compagni af 12te Bataillon forfulgte Bataillonen Fjenden, til der blev givet Befaling til, at Forfølgelsen skulde ophøre. Den 30te Maj forjog Bataillonen fjendtligt Rytteri fra Ullerup og Avnbøl, som den besatte.

Under Slaget ved Dybbøl den 5te Juni indtraf Bataillonen Kl. 12 paa Brigadens Allarmplads i Dybbøl og fik Post bag Batteriet Bruun. 1ste Compagni (Krag) afgaves til Dækning for dette Batteri med Skytter foran. Da Fjenden trængte stærkt frem mod vor venstre Fløi, blev 3die Compagni (Hein) sendt frem for at understøtte 12 Bataillon og Herregaardsskytterne. Da Batteriet gik tilbage, fik Bataillonen Ordre til at følge denne

Bevægelse. Det 1ste Compagni maatte imidlertid blive tilbage for at optage det fremsendte 3die Compagni. Da Fjenden trængte stærkt frem fra Dybbøl By mod Sønderborg Veien, blev 4de Compagni (Benzon) sendt hen langs denne Vei for at dække de 2 Compagniers Tilbagegang og for at opholde Fjendens Fremrykning fra Dybbøl. Paa Skraaningen af Dybbølbjerg toges atter Stilling, hvor 2det Compagni (Rodenburg) optog de andre Compagnier, medens 12te Bataillon blev sendt tilbage til Brohovedet. Da det blev bemærket, at Fjenden havde efterladt en Kanon ved Dybbøl, gjordes et kraftigt Fremstød under Bataillonschefen, Major Trepkas Anførsel. De hoie Gjærder forhindrede imidlertid al Oversigt. Snart kunde Ingen sige, mod hvilket Punkt Angrebet skulde rettes, og den fremadskridende Bevægelse spredte sig i forskjellige Retninger. En heftig Tirailleurkamp opstod, men da Modstanden tiltog mere og mere, gik Bataillonen atter tilbage. Den blev derpaa afløst af 8de Bataillon, trukken bag Bakken, forsynet med ny Ammunition og deltog dernæst i det afgjørende Fremstød af hele Linien, som skaffede os Seiren. Særligt fremhæves i Bataillonens Rapport Premierlieutenant Krags Uforfærdethed. Bataillonens Tab var 3 Døde, 3 Underofficerer og 9 Menige Saarede, 2 Underofficerer og 3 Menige Savnede.

Den 12te Juni overskibedes 13de Bataillon, den øvrige Brigade og flere Afdelinger til Heilsminde. Paa det senere Tilbagetog gjennem Nord-Slesvig dannede 13de Bataillon den 30te Arièregarden mellem Moltrup og Sigeling. Ved Kirkebyen Bjerninge blev den uden egen Skyld omgaaet af den forfølgende Fjende, men med et forholdsvis lille Tab lykkedes det den imidlertid at slaae sig igjennem og bane sig Vei uden om Fjenden. Bataillonen havde 2 Døde, 1 Underofficeer og 2 Menige Saarede og 23 Menige Savnede.

Ankommen Nord for Kolding gik Bataillonen i Cantonnement mellem Kolding og Bramdrup og deltog i Forposttjenesten.

Den 13de September benaadede Hs. M. Kong Frederik VII Major Trepka, Capitainerne C. V. Thrane og Rodenburg, Premierlieutenanterne F. L. A. Hein, A. T. Techt, C. A. Krag og C. Schøller med Ridderkorset af Danebroge, samt Underofficererne F. Hallas, J. H. Ichtershausen, H. V. Eriksen, H. Bech, C. D. Moltzen, R. C. Haagensen, J. H.

Behrens, N. Heldt, F. Faber, F. Albrechtsen, J. C. Vohnsen, P. Christiansen, P. Engelbrecht, Undercorporalerne T. Hansen, C. Lafrentz, F. C. Petersen, M. Bastiansen, og de Menige M. Rasmussen Jordløse, J. Simonsen Ildved, H. Spek, M. J. Stauby, J. A. Thymann og H. Vollertsen med Danebrogsmændenes Sølvkors.

Den 20de September blev Bataillonen lagt i Cantonnement i Voer Herred. Den 22de October gik den til Fredericia. Den fik ligesom de øvrige slesvigske Batailloner ikke Tilladelse til at hjempermittere andre Mandskaber end dem, der horte hjemme paa Als. Under 3die November tillodes det dog at hjemsende 6 Mand pr. Compagni i 20 Dage. Samtidig indlemmedes den i 7de Brigade.

Under Felttoget 1849 overgik 13de Bataillon den 1ste Marts til 2den Brigade (Oberst Wickede) og havde Kystbevogtningen fra Middelfart til Føns. Den 1ste April førtes den til Als, hvor den vedblev at høre til 2den Brigade (Oberst Thestrup). Den 3die April stod Bataillonen i Dybbøl og Stenderup, den 5te April blev 1ste Compagni sendt frem til Avnbøl, hvor det dannede Reserven. Under Slaget ved Ullerup den 6te April stod Bataillonen ved Nybøl Mølle og blev derpaa Hovedpost ved Graasteenveien. Senere deltog den i Kystbevogtningen ved Sønderborg, og fra den 21de April paa den nordre Deel af Als ved Meels og Holm.

Den 9de September benaadede Hs. M. Kong Frederik VII Underofficererne J. V. Severin, F. L. Eixmann og J. Rasmussen, samt den svenske Frivillige Blohm med Danebrogsmændenes Sølvkors.

I 1849 indførtes den almindelige Værnepligt. Bataillonen blev staaende paa Als til den 16de Juli 1850.

I Felttoget 1850 hørte Bataillonen til 2den Brigade (Oberst Baggesen).

Under Kampen ved Helligbæk den 24de Juli blev Bataillonen beordret til ved en Flankebevægelse at understøtte 1ste Armee-Divisions Angreb paa Helligbæk. Bataillonen marcherede fra Hostrup over Havetoft til Kolonihusene, besatte disse og Hegnene ved Popholt Skov. 1ste Compagni kom især stærkt i Ilden. Skytterne under Lieutenanterne Kall og Gorm holdt sig med Standhaftighed, skjondt de truedes med at om-

gaaes. Oberstlieutenant Trepkas Nærværelse i Kjæden bidrog ogsaa til deres gode Holdning.

Under Slaget ved Isted den 25de Juli blev Bataillonen, ligesom dens Tête kom til den søndre Udkant af Øvre Stolk, pludselig angreben i sin venstre Flanke af Insurgent Brigaden v. d. Horst. Da den troede sig dækket af de foran marcherende Afdelinger, gik den frem i almindelig Marchecolonne som paa en almindelig Reisemarche. Nogle Soldater bare deres Gevær liggende paa Tornystret, andre havde det hængende over Skulderen i Remmen. Ingen anede Faren. I den Retning Bataillonen gik, vendte den Flanke og Ryg til den fra Øst kommende Fjende, som derved i Begyndelsen havde hele Fordelen paa sin Side. Det forreste Compagni var kommen til den sydligste Udkant, og det bageste Compagni var endnu ikke kommen ind i Byen, da Sammenstødet fandt Sted. Oberstlieutenant Trepka red med sin Adjutant foran Compagniet Krag, derefter fulgte Compagnierne Hein, Harboe, Benzon. Overrumplet som Compagniet Krag blev, trak det sig mod Vest. Soldaterne, som bleve godt anførte, fattede sig dog snart, kastede sig ind i Gaardene Vest for Veien og besvarede Ilden. Trepka galoperede hurtig gjennem Byen og ordnede de 3 efterfølgende Compagnier. 2det og 3die Compagni besatte de nærmeste Huse og Hegn, Overcommandersergent Hallas med 2det Peloton af 1ste Compagni den midterste Deel af Byen, og 4de Compagni den nordre Udkant; medens Skyttepelotonerne under Premierlieutenanterne Gorm, Bruun, Larsen, og Secondlieutenant Beck udkastedes i Bataillonens venstre Flanke. Disse kastede først Fjenden noget tilbage, men maatte snart, efter en haardnakket Kamp, trække sig tilbage, dels mod Vest, dels mod den nordre Udkant af Byen, hvor de toge Plads paa venstre og høire Fløi af 4de Compagni. En Deel af Bataillonen blev endog omringet i den søndre Deel af Byen og kunde hverken komme frem eller tilbage, men fortsatte Kampen fra Gaarde og Haver. Forvirringen forøgedes ved, at det paa engang blev en saadan Taage og Støvregn, at man ikke kunde see hinanden i 100 Skridts Afstand. Det lykkedes ikke v. d. Horst, uagtet hans Angreb skete med den Voldsomhed som Overmagt og en heldig Begyndelse opmuntrede til, at komme i fuldstændig Besiddelse af Byen. Den Deel, han kom

2*

i Besiddelse af maatte endda tages Skridt for Skridt under en blodig Kamp.

„Ingenlunde“ siger v. d. Horst i sin Rapport over Kampen, i Anledning af at tydske Blade havde fremført, at 13de Bataillon (Syd-Slesvigerne) ikke vilde kjæmpe, „udartede 13de Bataillons Tilbagegang til Flugt, det vilde være en Bagtalelse mod min tappre Modstander at paastaa sligt. De Danske bleve vel synlig overraskede, men de bleve ingenlunde modløse, de forsvarede sig tappert.“

I Begyndelsen af Kampen faldt Oberstlieutenant Trepka, da han vilde svinge sig op paa en Grøftevold i Nordkanten af Byen. Capitain Hein saaredes og blev fangen ved et Modangreb i Byen. Lieutenant Kall faldt, da han jog Fjenden ud af en Gaard; Lieutenant Printzen faldt ligeledes. Med Trepkas Fald ophørte Ledelsen af Bataillonen, Forbindelsen i Bevægelserne gik tabt, og hver Underafdeling handlede nu paa egen Haand. Nogle Pelotoner under Lieutenanterne Larsen, Gorm og Beck forsvarede Hegnene Nord Ost for Byen; andre Pelotoner under Lieutenanterne Krag, Hyllested og Bloch holdt sig i den vestre Udkant og skjøde Gaardene i Brand, for at hindre Fjenden i at blive i Byen. De øvrige Dele af Bataillonen trængte atter og atter ind i Byen mellem de spredt fægtende Dele af den fjendtlige Brigade, som fandt Modstand, hvorhen den end vendte sig. Herved lettedes Opgaven for Oberstlieutenant Henckel, med 6 Compagnier af 1ste og 3die Reservebataillon at drive Fjenden ud af Øvre Stolk, i høi Grad. Dersom 13de Bataillon fuldstændigt var drevet ud af Byen, og Fjenden altsaa kommen frem til Udkanten af denne, kunde det blevet vanskeligt nok, ja maaske endog umuligt for Henckel at tage den nordre Udkant og fordrive Fjenden af Øvre Stolk. De spredt fægtende Pelotoner af 13de Bataillon gik igjen frem, da de saae Hjælpen komme. Det var, som vilde de vise deres Kammerater, at det ikke var deres Skyld, at Stolk tildels var falden i Fjendens Hænder. Fjenden satte sig dog atter fast midt i Byen og modtog vore Angreb med en ødelæggende Ild fra nogle af de omliggende Gaarde. Den stærke Kuglehagel tvang vore Soldater til at søge Dækning, men understøttet af 1 Kanon, som Premierlieutnant Thestrup kjørte op midt i den brændende By, lykkedes det at drive Fjenden paa Flugt. 13de Bataillon tog her 80 Fanger af Insurgenternes 9de

og 10de Bataillon og 4de og 5te Jægercorps. Sydost for Stolk befriedes 2 af General Schleppegrells Adjutanter, der vare blevne tagne tilfange af Insurgenterne, af Skytter af 13de Bataillon, som stedse stræbte at være de forreste mod Fjenden. Mindre Afdelinger af 13de tilligemed 4 Compagnier af 1ste og 3die Reserve-Bataillon forfulgte Fjenden lige til Løbebroen over Langsø. Under den øvrige Deel af Slaget stod 13de Bataillon som Reserve.

Dens Tab i denne mindeværdige Kamp var meget betydeligt. 3 Officerer, 1 Undercorporal, 1 Spillemand og 38 Menige døde; 2 Officerer, 5 Underofficerer, 7 Underkorporaler og 104 Menige bleve saarede, 9 Menige bleve savnede. Hver 6te Mand af hele Bataillonen havde opofret sit Liv eller dog udgydt sit Blod for Kongen og Fædrelandet og for at hævde Bataillonens og Syd-Slesvigernes Ære.

Under Vagtholdet ved Danevirke gjorde Bataillonen Forposttjeneste ved Lottorf og Brekendorf. Den 8de August rykkede Bataillonen med 1 Escadron og 2 Kanoner frem over Jagel til Klein Bennebek, hvor der skulde fourageres. 1ste Compagni fordrev en fjendtlig Rytterstyrke fra Heidebünge, og et Peloton under Overcommandersergent Hallas fordrev en fjendtlig Feltvagt fra Feldscheide. Bataillonen rykkede derpaa videre mod Sorgbrück. Da Fourageringen var endt, gik Bataillonen tilbage. Den havde 2 Saarede. Under Forposttjenesten havde den stadige Sammenstød med Fjenden. Det betydeligste fandt Sted den 14de November, da ½ Compagni med stor Tapperhed forsvarede Lottorf mod 1 fjendtlig Bataillon, ½ Escadron og 2 Kanoner.

Den 6te October benaadede Hs. M. Kong Frederik VII Capitain C. F. J. Harboe, Premierlieutenanterne W. E. Bruun og C. M. Gorm, Secondlieutenanterne H. Larsen og H. Beck med Ridderkorset af Danebroge, og Underofficererne F. H. Martin, H. V. Scharff, H. J. Lundgaard, J. Nielsen, T. Clausen og L. C. Petersen Bullerup, Undercorporal P. Larsen Koop, samt de Menige H. N. Rørbye, J. Sørensen Greishede, P. Sørensen Vorret, S. Hansen Steppinge, T. Sørensen Norbølling, N. C. Møller Heils, J. Jensen Vinderød og H. Sørensen Meilby med Danebrogsmændenes Sølvkors.

1851 vendte Bataillonen tilbage til Fredericia. 1854 sendtes den til Roeskilde og derfra til Kjøbenhavn.

I 1858 indstiftede Hs. M. Keiser Napoleon III for dem, der havde kæmpet under Keiser Napoleon I, en St. Helene-

Medaille. Af det slesvigske Infanteri-Regiment, som i 1813 hørte til Auxiliaircorpset, meldte sig 1 Officeer, 2 Underofficerer og 119 Menige, de Sidste fornemmelig af Grenadeercompagniet, som berettigede til Medaillen. De fik alle af Hs. M. Kong Frederik den VII Tilladelse til at bære den.

Fra den 9de Januar 1860 kaldtes Bataillonen 13de Infanteri-Bataillon.

Forberedelserne til Felttoget 1864 skete allerede i Efteraaret 1863. Den 22de October blev 13de Bataillon henlagt under 2den Infanteri-Brigade (Oberst Vogt), men vedblev at være i Fredsformation indtil den 1ste December, da Formationen som 13de Infanteri-Regiment traadte i Kraft. Da Mandskabet i Slutningen af November blev indkaldt til de Afdelinger, der laae paa Sjælland, sendtes 2den Bataillons Kadre til Als, hvorhen det Mandskab, der hørte til samme, indkaldtes, medens Mandskabet til 1ste Bataillon indkaldtes til Kjøbenhavn. Denne sidste Bataillon skulde afgaae til Ekernførde; der var bestilt Kvarteer til den i Brekendorf; men den kom istedetfor til Assens, hvorfra den igjen tilligemed Staben blev dirigeret til Fredericia. Af 2den Bataillon afgik Compagniet Vestengaard den 4de Februar til Holnæs for at indrette samme som Retraitepunkt for de mulig forsprængte Afdelinger og dem, 1ste Division maatte dirigere derhen. Holnæs forlodes den 7de tidlig om Morgenen, da Hæren var kommen igjennem Flensborg. Det havde kun optaget 1 Mand. 1ste Bataillon havde imidlertid ogsaa faaet Ordre til at afgaae til Danevirke, men denne Ordre blev ikke udført, da Tilbagetoget var begyndt forinden. Da Overcommandoen efter Ankomsten til Als i de nærmeste Dage efter den 8de Februar sendte 3die Division til Fredericia, beordrede den tillige den paa Als værende 2den Bataillon af 13de Regiment derhen, samt bestemte, at dette i sin Helhed skulde danne Fæstningens faste Fodfolksstyrke. Samtidig bestemtes det, at 13de Regiment skiftevis skulde afgive 2 Compagnier, som sammen med 2det Dragon-Regiment skulde overtage Kystbevogtningen paa Fyen. Da 3die Divisions Afdelinger efterhaanden, som de kom til Fredericia sendtes ud af samme, 8de og 9de Brigade til Kolding, 7de Brigade til Veile, var 13de Regiment i nogen Tid den eneste Fodfolksstyrke i Byen og i det nordvestlige Fyen og bidrog i den Tid ved sin anstrængende og lidet lønnende, men derfor ligefuldt paaskjønnelses-

værdige Arbeidstjeneste ikke lidet til, at Fæstningen saa hurtig kom i nogenlunde brugelig Forsvarsstand. Den arbeidede i den Tid paa Værkerne i Forening med de Ingeniør- og Artillericompagnier, som vare der, og besørgede samtidig den i Følge Forholdene betydelige indre Sikkringstjeneste. Da Commandanten, Oberst Lunding, ei var bleven tildelt nogen Stab, maatte 13de Regiment ogsaa midlertidig yde ham den personlige Medhjælp, som han behøvede. Da 3die Division kom tilbage til Fredericia, hørte 13de Regiment dels til 8de, dels til 9de Brigade, dog uden at dette, der mest havde Hensyn til Oeconomie og Forpleining, fik nogen Indflydelse paa 13de Regiments Stilling som Fæstningens faste Fodfolksstyrke. Senere, da Fæstningen angrebes, deltog det i Forsvaret, men udskilte forinden en Arbeidsbataillon, medens det forøvrigt tjente som Reserve for Forsvaret, dels i Fæstningen, dels i den befæstede Leir. Den dannede Arbeidsbataillon organiseredes i 4 Compagnier, hvert commanderet af 1 Lieutenant og med en saa tarvelig Befalingsmands Besætning som mulig, og med 1 Capitain som Chef. Arbeidsbataillonen afgav atter den nødvendige Styrke til Slukningscorpset, der var organiseret militairt. Under Beskydningen den 20de og 21de Marts udmærkede dette Mandskab sig i høi Grad. 350 Mand vare paa engang i Arbeide, dels ved Sprøiterne og de faste Pumper, dels ved Vandbefordringen og Nedbrydningscorpset, hvilke alle ledede af Ingenieurofficerer med Kjøbenhavnske Brandfolk som Underførere.

Da de 350 Mand ikke kunde arbeide bestandig, men behøvede Afløsning, maatte 13de Regiments Compagnier hver give 60 à 70 Mand yderligere til Arbeidsbataillonen, som atter anvendte dem til Slukning. Ikke faa Døde (9) og Saarede (16) faldt som Offer for denne Tjeneste, der geraadede Regimentet saa meget mere til Ære, som det trods de store Ødelæggelser, Bombardementet forvoldte, og de talrige Ildebrandstilfælde, som opkom, dog egentlig kan siges bestandig at have været nogenlunde Herre over Ilden. Da Fredericia i Slutningen af April rømmedes, sendtes Regimentet til det nordvestlige Fyen, hvorfra en Deel af Arbeidsbataillonen afgik til Tjeneste i forskjellige Byer, saaledes et Commando til Faaborg og 30 Undercorporaler og 370 Mand til Kjøbenhavn for at indlemmes i Garnisonsbataillonen. Under Vaabenstilstanden hørte Regimentet

dels under Hovedkvarteret, dels under 8de Brigade. Efter Tabet af Als fandt en Omordning af Hærens Sammensætning Sted. 13de Regiment udgjorde derefter tilligemed 11te og 12te Regiment den 7de Brigade (Oberst Hein) under 3die Division. Hæren samledes i en concentreret og stærkt befæstet Stilling i det nordvestlige Fyen. 3die Division besatte Stillingens forreste Linie langs det snevre Lillebelt. 13de Regiment bevogtede Strækningen fra Vasnæs Batteri til Teglgaarden i den østlige Udkant af Øxenrade Skov med 1 Bataillon paa Forpost og en i Bivouak i Granplantagen paa Pynten af Odden.

Under den 2den Vaabenhvile lagdes 13de Regiment som en Deel af 7de Brigade til Bogense, hvor det efter Krigens Ophør reducerede Styrken til 220 Mand. Den 13de December afgik det til Kjøbenhavn, som nu er Bataillonens Garnisonssted.

Den 11te Februar 1865 ophørte Regimetsinddelingen, og Regimentet overgik atter til at blive 13de Infanteri-Bataillon.

Ifølge Hærloven af 1ste October 1867 blev den kaldt den 13de Bataillon. Den hører til 2den sjællandske Brigade. Mandskabet bestaaer af Sjællandsfarer fra Sorø, Holbæk og Præstø Amter, samt af Møenboer og Bornholmere Dens Krigsstyrke er 1 Oberst, 4 Kapitainer, 6 Premierlieutenanter, 11 Secondlieutenanter, 2 Stabssergenter, 4 Oversergenter, 16 Sergenter, 36 Corporaler, 9 Spillemænd, 1 Bøssemager, 1 Skriver, 1 Depotunderofficeer, 800 Undercorporaler og Menige. Rekruterne indkaldes til Bataillonen alle de ulige Aar og gjennemgaae en Rekrutskole paa 6 Maaneder, efter hvilken Tid de sættes i Nr. som Menige. Vinterstyrken er 140 Menige. De lige Aar indkalder Bataillonen Mandskab indtil 800 Undercorporaler og Menige, for at uddanne dem videre i 6 Uger i Leir.

I 1875 indstiftede Hs. M. Kong Christian IX en Erindringsmedaille for dem af den danske Hær, der havde deltaget i en af Krigene 1848—50 og 1864. Af de Mandskaber, der havde tjent ved 13de Bataillon i 1848—50 meldte sig 643 og af dem, der havde tjent ved 13de Regiment 1864 meldte sig 973, som fandtes berettigede til denne Medaille.

Bataillonen (Regimentet) har havt følgende

Chefer og Commandeurer:

Prinds Frederik af Hessen-Cassel fra 1778. Michael Waltersdorff fra 1800. Kristof Marquard Lützow fra 1803. Gustav Adolf

Varendorff fra 1807. Vilhelm Christian Scriver fra 1812. Frederik Dudden fra 1834. Prinds Frederik af Hessen fra 1836. Gothard Lützow fra 1839. Johan Ludv. Fredr. Torkos fra 1842. Ernst Fred. Staggemeyer fra 1844. Ole Krabbe fra 1845. Johan Chr. Mathias Trepka fra 25de April 1848 (faldt i Øvre Stolk den 25de Juli 1850). Carl Rodenburg fra 1850. Peter Edv. Klingsey fra 1863. Carl Fredr. Schionning fra 1867. Fredr. Christian Kaas fra 1871. Johan Christian Gandil fra 1876.

Bilag 1.

Paaklædningen.

Fra det fyenske Infanteri-Regiments Oprettelse til 1785, langskjødet rød Kjole med lyseblaa Rabatter med hvid Kant, Krave og Opslag, gule Knapper, hvide Knæbuxer, Støvletter og Sko, Hat med Fjer; fra 1785 kortskjødet rød Kjole med lyseblaa Rabatter med hvid Kant, Krave og Opslag, gule Knapper, lange Buxer, Sko og Støvletter, Filthat; fra 1810 Tornyster; fra 1816 Chakot, graa Buxer, nogle Aar senere lyseblaa Buxer; fra 1842 kraprød Kjole med 2 Rader hvide Knapper, lyseblaa Krave med hvid Kant og Ombøining paa Skjøderne, lange lyseblaa Buxer, Sko og Støvletter, Chakot, hvide Læderremme til Patrontaske og Sabel; fra 1849 mørkeblaa Vaabenfrakke med høirød Kraveflig og 2 Rader hvide Knapper, lyseblaa Buxer, Støvler, blaa Felthue med hvid Lidse, sort Livrem indrettet til at fastholde Tornystret (ved Hjælp af 2 Skulderremme), 2 Patrontasker og Sabel, en let vid Feltkappe med Ærmer; fra 1852 en let Chakot; i 1864 blaa Felthue; i 1865 Chakot; fra 1867 mørkeblaa Hue med rød Kant.

Bilag 2.

Bevæbningen.

1778 glatløbet Gevær af Model 1769 (omdaunet 1785, 1789, 1791) med Steenlaas og Bajonet; kun Grenadeercompagniet havde Sabel og Jægercompagniet Hirschfænger; Underofficererne vare indtil 1805 væbnede med et Korsgevær (Hellebarde), først da fik de et Jægergevær. Officererne vare indtil 1785 væbnede med Hellebarde, fra den Tid skulde de kun bære Kaarde. Geværet af 1778 ombyttedes med Gevær af Model 1794, let Gevær (omdannet fra 1808—11), og senere med Gevær Model 1822. I 1830 fik alle de Menige Sabler.

I 1842 befaledes det, at Steenlaasene skulde ombyttes med Percussionslaase (denne Forandring var dog først fuldendt 1847), og at 2 Underofficerer og 16 Menige pr. Compagni skulde bevæbnes med en Riffel af Model 1829. Denne Riffel blev 1850 ombyttet med Tapriffel af Model 1848. I 1855 fik Bataillonen en Minieriffel af fransk Model med almindelig Laas. I Foraaret 1868 fik Bataillonen den til Bagladning forandrede Tapriffel af 1848, og 1869 fik den Bagladeriffel of Model 1867.

Bilag 3.

Officeersbesætningerne 1778—1848—1878.

1778:

Oberst: Prinds Frederik af Hessen-Cassel.

Oberstlieutenant: v. Kaltenborn.

Majorerne: v. Bechtolsheim og v. Wardenburg.

Capitainerne: Major V. G. H. v. Hein, Capitain v. Rodenburg, v. Boeck, v. Brackel, v. Knuth, v. Lauenfeldt, v. Vahrendorff, v. Meley.

Stabscapitainer: v. Heinson og charact. Premierlieutnant v. Hein.

Premierlieutenanter: Capitain v. Römer, Premierlieutnant v. Keith, v. Heidtmann, v. Hommel, v. Müller, v. Rohweder, v. Maty, v. Normann, v. Wegener, v. Colditz.

Secondlieutenanter: v. Birchholtz, v. Klein, v. Holstein, v. Schrøder, v. Both, v. Steenersen, v. Harboe, v. Tillisch, v. Wangenstein, v. Linden, v. Mecklenburg, v. Kirchner.

Regimentskvarteermester: Generalauditeur Meyer.

Auditeur: studiosus P. T. v Koss.

Regiments Feltskær: C. F. Weinbrenner.

1848:

Oberstlieutenant: O. v. Krabbe (R*.).

Major: J. C. M. v. Trepka.

Capitainer: W. A. Friedrichsen, C. W. F. C. v. Thrane, W. C. v. Rodenburg, C. F. v. Obel.

Premierlieutenanter: C. F. J. v. Harboe, F. L. A. v. Hein, F. C. N. v. Møller, H. C. L. v. Jenssen-Tusch, L. W. C. v. Henck, A. T. v. Techt.

Secondlieutenanter: C. A. v. Krag, S. U. R. v. Lundby, C. v. Schøller, J. T. v. Fremming, E. A. v. Barner.

Regnskabsfører: Capitain H. C. v. Brandt.

Overlæge: H. C. M. Hviding.

Underlæger: H. C. E. Schmiegelow, G. V. Kofoed.

Auditeur: O. Lund.

1ste Mai 1878:

Oberst: J. C. Gandil (R.* DM.).

Capitainer: F. C. B. Pio (R.*), C. O. C. Engelhardt (R*.), L. V. Duus (DM. R.*), C. H. L. Giese (R.*).

Premierlieutenanter: H. F. W. Thomsen, N. M. Jensen, H. R. C. Petersen, A. T. Seedorf, O. Rantzau. W. C. Rothe.

Secondlieutenanter: W. C. E. J. Bruhn. H. C. Hammer. V. S. L. Rathsack.

Auditeur: H. Poulsen.

Intendant: P. J. A. Jensen.

Corpslæge: H. V. Berg.

4de Bilag.

Bataillonens Underofficerers Enkekasse

er oprettet af Regimentets forhenværende Chef Prinds Fredrik af Hessen-Cassel og Regimentets Officerer og senere forøget ved Bidrag af Interessenterne.

Enkekassens Grundfond dannes af en Kapital paa 12,800 Kroner, der ikke maa røres, og for hvis Renters Anvendelse m. v. der hvert Aar skal aflægges fuldstændig documenteret Regnskab til de militaire Ministeriers Revision og Decision.

Desuden eier den et Reservefond, som er sammensparet af Medlemmerne. Ved Udgangen af Aaret 1877 var det 9066 Kroner stort. Medlemsantallet var 59 (53 Gifte og 6 Ugifte), hvoraf 23 ere ansatte ved Bataillonen, 12 nu overgaaede til andre Afdelinger og 24 udtraadte af Hæren. Medlemsbidraget er 70 Øre maanedlig for Gifte, 35 Øre for Ugifte.

Pensionens Størrelse er 80 Kroner.

Bilag 5.

Fortegnelse over de benyttede Kilder.

De kgl. Befalinger, de Skrivelser, Ordrer, Rapporter Tabslister og Dislocationslister, som angaae Bataillonen fra 1778, og som ere fundne i Geheimearchivet og Krigsministeriets Archiv.

Evald: Det danske Auxiliaircorps' 2den Brigades Stilling ved Stecknitz Aaen og Tilbagetoget til Oldesloh i Novbr. og Dcbr. 1813.

Stockfleth (i 1813 Officeer ved det slesvigske Infanteri-Regiment): Dagbog over mine Missionsreiser i Finmarken.

Oesterreichisches milit. Zeitschrift 1827. II Band. S. 249—52.

Der Feldzug des Corps des General Walmoden-Gimborn an der Nieder Elbe 1813—14.

Løvendal: Felttoget ved Elben 1813—14.

v. Höegh: Vertraute Mittheilungen über die Märsche und Gefechte des Dänischen Armee-Contingents im Jahre 1813.

C. T. Sørensen: Kampen om Norge 1813—14.

O. Vaupell: Den dansk-norske Hærs Historie.

— Kampen om Sønderjylland 1848—50.

Generalstaben: Den dansk-tydske Krig 1848—49.

Momenterne til 13de Bataillons Deltagelse i Krigen 1864 ere meddelte af Capitain C. T. Sørensen.

13de Bataillon.

Text af M. Gjørup. Melodie af C. C. Møller.

Tempo di Marche.

f

Piano.

1. Herligt det er at væ - re Soldat! Her-ligt at slaaes for

Kon - ge og Pi - ge! Væ - re i Fred til Kri - gen pa - rat,

Væ - re det Skjold, som skjærmer vort Ri - ge! Frem - ad til Kamp for

Danmarks Land Dra - ge vi gla - de al - le Mand! Frem til en Dyst

Al - tid med Lyst I - ler den tret - ten - de Ba - tail - lon!

ff

Tidt var den med i blodige Slag,
Hvad man kan see af Fædrenes Skrifter,
Fulgte vort gode, ældgamle Flag,
Øved en Mængde skjønne Bedrifter.
Nede ved Seh'sted var den med,
Fjenden den hjalp paa Flugt afsted.
Frem til en Dyst,
Rask og med Lyst
Ilte den trettende Bataillon!

Otte og fyrre husker I nok,
Kampen om Slesvig dengang begyndte,
Tydskerne kom, saa Mange i Flok,
Op de mod Danevirke sig skyndte.
Trettende Bataillon, Hurra!
Ilte fra Fredericia
Frem til en Dyst,
Rask og med Lyst;
Leve den trettende Bataillon!

Chefen hed Krabbe, Mandskabet var
Ovre fra Slesvig, prægtige Ka'le!
Skjød vore Fjender, strax fik de Svar,
Og der var Fynd i Mandskabets Tale.
Fremad til Kampen mangen Gang
Stormed det under lystig Sang.
Frem til en Dyst,
Rask og med Lyst,
Ilte den trettende Bataillon!

Slaget ved Slesvig Ilddaaben gav,
Fremad mod Bustrup gik Bataillonen,
Og den var baade tapper og brav,
Lo ad Kardætske-Skud fra Kanonen.
Krabbe blev saaret, Obel faldt,
Regningen Fjenden fik betalt.
Frem til en Dyst,
'Rask og med Lyst,
Ilte den trettende Bataillon!

Trepka blev Chef, en stolt Officeer;
Vaaren med Mai og Blomster var kommen,
Ovre paa Als vi havde Kvarter,
Atter da rørtes Hornet og Trommen.
Ude paa Dybbøl Kampen stod,
Seiren vi vandt, det kosted Blod.
Frem til en Dyst,
Rask og med Lyst,
Ilte den trettende Bataillon!

Havde vi Danske vundet et Slag,
Fjenden kun nødigt Pryglene gjemte;
Han rykked frem mod Dybbøl en Dag,
Det var i Juni Maaned den Femte.
Halcket, som kom med sine Mænd,
Jaged vi lystigt hjem igjen.
Frem til en Dyst,
Rask og med Lyst,
Ilte den trettende Bataillon!

Veiret var regnfuldt, Morgenen graa,
Da i Halvtreds vi sloges ved Isted;
Fjenden os nærmed, før vi ham saae,
Trepka i Sammenstødet vi misted.
Seiren blev dyr, før vi den fik,
Dernæst vi ned til Slesvig gik.
Frem til en Dyst,
Rask og med Lyst,
Ilte den trettende Bataillon!

Lad os med dette seirrige Slag
Slutte de store, herlige Minder,
Indtil maaskee der kommer en Dag,
Blade paany til Krandsen vi binder,
Blade med samme friske Glands
Som i den gamle Laurbærkrands.
Frem til en Dyst,
Rask og med Lyst,
Ilte den trettende Bataillon!

Ovre i Slesvig bære nu stolt
Brødrene vor Erindringsmedaille,
Bliver til Krig en Mønstring der holdt,
Rykke vi atter ud til Bataille,
Vise vi skal, en Sjællandsfar
Ikke forglemt den Fortid har,
        Dengang til Dyst,
        Rask og med Lyst,
Ilte den trettende Bataillon!

Gyldendalske Boghandels Forlag.

Et Par Ord til Overveielse

vedrørende Spørgsmaalene om

Landets Forsvarsvæsen.

Ved

General C. A. F. Thomsen.

1 Kr. 50 Øre.

Fremstilling af Krigsbegivenhederne paa Als,

fra den 18de April til den 1ste Juli 1864.

Udarbeidet ifølge Ordre efter de i Generalstaben og Krigsministeriets Arkiver værende Journaler, Rapporter og andre Aktstykker, vedrørende denne Periode af Krigen.

Med Krigsministeriets Bemyndigelse

udgiven af

J. T. Ravn,

Oberst ved Fodfolket.

2 Kr. 65 Øre.

Derovre fra Grænsen.

Strejftog over det danske Termopylæ (Als—Dybbøl)

i April Maaned 1877.

Af

Holger Drachmann.

6te Oplag.

2 Kr.; indb. 3 Kr. 25 Øre.

